

- Stojković, Marijan. 1939. "Sobna prašina, smeće, metla i smetlište". *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena* 32/1.
- Supek, Olga. 1976. "Od teorije do prakse i nazad. Mogućnost marksističkog shvaćanja u etnologiji". *Narodna umjetnost* 13.
- Šiće, Miroslav. 1978. *Uvod (Moderna književnost)*. Povijest hrvatske književnosti 5. Zagreb.
- Šimčik, Ante. 1935. "Recept za salatu od krastavaca". *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena* XXX/1.
- Vermeulen & Roldán, eds. 1995. *Fieldwork and Footnotes. Studies in the history of European anthropology*. London - New York: Routledge.
- Zenko, Franjo. 1979. "Franjo Rački o odnosu znanosti filozofije". In *Zbornik radova Drugog simpozija iz povijesti znanosti*. Zagreb.

PUNI KRUG STOLJEĆA: *ETNOGRAFSKI REALIZAM*
U HRVATSKOJ ETNOLOGIJI KRAJA DEVETNAESTOG
I KRAJA DVADESETOG STOLJEĆA

SAŽETAK

Težnja zbiljivosti opisa kulture, tzv. stvarno-činjeničkom tekstu etnografije, pojavljuje se kao zajedničko mjesto trajnog nagnuća hrvatske etnologije tzv. povijesnim pristupima, ali u obliku različitih, pa i suprotstavljenih koncepcija - uglavnom unutar shvaćanja povijesti kao dijakronijske naracije, na jednoj strani, i njezina shvaćanja kao fenomenološkog konteksta na drugoj strani - iako se obje tendencije na kraju mire s nužnim interventnim i modelskim pristupom znanstvenog teksta realitetu kulture. U ovome se tekstu propituje zamisao etnografije kraja 19. stoljeća, koja se obično uzima kao inicijalna za utemeljenje ove znanosti, i to kao dalekosežna epistemološka anticipacija suvremenoga stanja discipline koja svoju snagu zahvaljuje konceptualnom propitivanju, ali i osebnosti i hrabrosti znanstvene osobe Antuna Radića.

Težnja realističnosti etnografskog opisa, odnosno cjelovitosti i svepovezanosti deskripcije i konstrukcije etnografskoga znanja i njegova socijalnog značaja, uspostavlja se u ovoj ranoj zamisli hrvatske etnologije unutar povijesnog i epistemološkog ozračja čija se bitna određenja propituju kao: a) inicijalna situacija utemeljenja discipline, njezino prototeorijsko stanje, uz koje ide i shvaćanje terenske slike kulture kao istraživanje "novoga svijeta"; b) socijalno utemeljenje radićevske etnologije u kojemu dominira komunikacijski motiv međusobnog upoznavanja "dviju kulutra" i kulturno prevrednovanje seljačke kulture, zajedno s težnjom za prikazivanjem egzistencijalne slike predmeta; c) povijesno određenje utemeljenja različitih akademskih disciplina unutar Račkijeve zamisli "narodnih znanosti" kao, internacionalno komunikativnih, ali iskustveno "autohtoniziranih" diskurza. Pokazavši se za utemeljenje etnologije pogodnim, ovakav se postav, dodatno potpomognut Radićevim entuzijazmom, odrazuje u iznimno vrijednim radovima kasnodevetnaestostoljetne tzv. pučke etnografije, iza kojih je moguće rekonstruirati obrise svjetonazora i samopromišljanja koje možemo nazvati i pravim "narodnim teorijama". Izbjegavajući dovođenje u pitanje probitaka profesionalizacije i institucionalizacije etnografskoga diskurza u stoljeću koje slijedi, u radu se provlači pitanje posljedica kasnije fragmentarizacije i autonomizacije pojedinih "tema istraživanja", kao i izbljeđivanja individualnoga iskustva (i istraživačeva i

kazivačeva) u objektivizaciji znanstvenoga pisanja. Atomizacija i tzv. postvarenje kulturnih elemenata i njihovo "poslagivanje" u različite tipove znanstvenih naracija, dug je, međutim, nužne internacionalizacije i teoretizacije etnološkoga jezika i podliježe suvremenim recenzijama "u paketu" s ostalim velikim temama i problemima humanističkih znanosti (jaza znanstvenog subjekta i objekta, podvojenosti etnografskog teksta na *agnosticizam građe* i *telos znanstvenog tumačenja* nadovezujućeg problema znanstvenog autoriteta, itd.). Prije toga će, sedamdesetih godina, utjecaj jedne nove *realistične težnje*, suprotstavljanja znanstvenih modela i "stvarnoga života", odnosno omjeravanje tradicionalnoga aparata etnologije otvorenosti empirijskoga iskustva, biti zaslužno za, i danas utjecajnu, kritičku paradigmu hrvatske etnologije.